

Unirea Basarabiei cu Regatul român. Studiu relativ la implicarea militarilor

(Unification of Basarabia with the Romanian Kingdom. A relativ study on military involvement)

Alexandru OȘCA

Abstract: *The article aims to summarize briefly the importance that the military troops of the Romanian Army had in the events in Basarabia in 1917 and in 1918, until the union decision of the Country Council in March 27 (April 9, s.n.).*

Keywords: *Basarabia, Romanian Army, bolșevici, union, România Mare*

Întregirea României la sfârșitul Marelui Război a fost un proces crucial pentru afirmarea identității și a capacității creative a unui popor greu încercat în toată existența sa. Acest proces s-a deschis, în anul de grație 1918, prin revenirea Basarabiei la Patria Mamă (27 martie 1918, s.v.), după mai bine de un secol de la smulgerea ei din trupul Moldovei și integrarea în Imperiul țarist (1812).

Într-un *Curs de istorie contemporană a României* am calificat acest *Act* ca fiind cel mai important eveniment care a făcut posibilă România Mare¹. Evenimentul este cu atât mai surprinzător cu cât nimeni nu intuia acest deznodământ la intrarea României în război, dat fiind că Basarabia – smulsă din trupul țării în 1812 printr-un artificiu diplomatic –

aparținea (în august 1916) Imperiului țarist, un stâlp al Antantei în cadrul căreia Regatul român s-a angajat în război pentru a-i ajuta pe românii din Ardeal, Bucovina și Banat.

Nu mă opresc asupra evenimentelor politico-militare din spațiul românesc în campania din 1916 și nici asupra bătăliilor din vara anului următor de la Mărăști, Mărășești, Oituz, deși este evident că evoluțiile de pe frontul românesc al Marelui Război au influențat (și au fost influențate!) revoluția rusă din februarie-martie 1917, urmată de preluarea puterii de către bolșevici, în 25 octombrie 1917. Insist doar asupra câtorva considerații despre întâmplări și evenimente – în care actorii militari sunt foarte importanți - petrecute în Basarabia în 1917 și anul

următor, până la decizia Sfatului Țării din 27 martie (9 aprilie, s.n.) de unire cu Regatul român.

Spiritul revoluției declanșate în Imperiul țarist în februarie 1917 – care a avut ca efect înlăturarea monarhiei țariste – a cuprins și Basarabia; populația din provincie s-a văzut pusă în situația de a prelua răspunderea guvernării pe măsură ce imperiu se destrăma, iar puterea de la Petrograd nu-și mai putea exercita autoritatea². Cu o rapiditate surprinzătoare se constituie în provincie numeroase organizații și asociații politice, culturale, obștești, profesionale care manifestă, de la etapă la etapă, un activism extraordinar dar necoordonat, pe fondul anarhiei care se instala peste tot în fostul imperiu. Prin urmare, fragila democrație basarabeană se constituia în plină anarhie când peste sate, târguri și orașe se revărsau bande de dezertori ruși ce devastau tot ce le ieșea în cale³. Singura speranță a populației din provincie se îndrepta către ostașii basarabeni aflați pe front⁴ sau în garnizoane din imensa Rusie care, asemenea militarilor de alte naționalități, au început să se organizeze și să-și fixeze obiective, inspirați de comitetele revoluționare din întreaga armată rusă. La 6 iunie 1917 soldații basarabeni din Chișinău organizează un miting și fac o primire entuziastă voluntarilor ardeleni (1200 de prizonieri din armata austro-ungară!) care se deplasau de la Kiev (lagărul de la Darnița⁵) către Iași. Presa din Chișinău descrie cu lux de detalii atmosfera acestei întâlniri în care s-a

cântat *Deșteaptă-te române și Pe-al nostru steag e scris unire*.⁶

Ostașii basarabeni din diferite zone⁷ (în special din Chișinău, Odesa și de pe frontul românesc) au continuat să se organizeze și, în 20 octombrie au convocat un Congres la Chișinău. Hotărârea era cu atât mai importantă cu cât Guvernul Provizoriu de la Petrograd (condus de Kerenski) a recunoscut, de facto, autonomiile constituite fără aprobare pe teritoriul Rusiei. Peste o lună Ucraina și-a declarat autonomia totală față de Petrograd, ca răspuns la lovitura de stat bolșevică, astfel că Basarabia a rămas izolată, separată teritorial față de Puterea Centrală pe care nu o mai recunoaște.

La 20 octombrie 1917 au sosit la Chișinău 500 de delegați pentru Congres, care-i reprezentau pe cei peste 250.000 de militari basarabeni din armata rusă. Lucrările Congresului au decurs într-o atmosferă entuziastă și practică: s-a hotărât proclamarea autonomiei Basarabiei; convocarea Sfatului Țării, format din 120 de deputați (84 moldoveni, 36 minoritari) ; un birou (condus de comisarul militar Vasile Tanțu) se ocupa de alegeri de candidați pentru Sfatul Țării; s-a trimis o scrisoare către Congresul soldaților ucrainieni, convocat în aceeași perioadă la Kiev⁸, pentru a nu împiedica autoritatea Sfatului Țării de la Chișinău. Toate publicațiile basarabene au salutat evenimentul ca fiind unul de excepție.⁹

Acțiunea n-a fost pe placul bolșevicilor care, în ciuda decla-

rațiilor oficiale, acționa agresiv pentru a păstra integritatea teritoriului fostului imperiu rus. Bandele de soldați ruși bolșevizați de pe frontul românesc s-au îndreptat imediat către Chișinău pentru a zădărnici desprinderea Basarabiei din fostul imperiu și a interzice funcționarea noilor autorități instituite de Sfatul Țării. Timp de două săptămâni (10-23 decembrie 1917) s-a desfășurat la Odesa un Congres (al II-lea) al Rumcerod, unde au fost prezenți și 10 delegați bolșevici numiți direct de Lenin. Aici s-a decis să se reorganizeze urgent unitățile ruse din Chișinău și să fie puse sub comandă bolșevică. Ca urmare, fără aprobarea Sfatului Țării, l-a Chișinău s-a creat un Stat Major Revoluționar (coordonat de FRONTODEL) condus de un soldat rus, cu misiunea de a lichida Sfatul Țării și structurile de putere înființate de acesta. El avea la dispoziție Brigada 34 Infanterie rusă, care staționa în oraș¹⁰. Pe 3 ianuarie 1918, militarii bolșevici ruși trec la acțiune: Ședințele Sfatului Țării se suspendă, soldații moldoveni care asigurau paza sediului instituției au fost arestați împreună cu doi deputații, ceilalți au fost alungați și trimiși acasă. Au fost arestați și ofițerii străini acreditați pe lângă noile autorități.

Chemat în ajutor, un detașament de 500 de voluntari ardeleni, venit de la Kiev, a fost dezarmat și arestat în gara Chișinău, pe 6 ianuarie 1918. Propaganda bolșevică lansa zvonuri incredibile despre Sfatul Țării, despre care afirma că este cumpărat de

guvernul burghez român care atențază la revoluția basarabenilor.

Acesta este contextul în care o facțiune din Sfatul Țării a trimis delegați la Iași, în secret, pentru a cere ajutor necesar funcționării în siguranță a autorităților Basarabiei autonome (5 ianuarie 1918). După mai multe analize, Guvernul Brătianu a decis să răspundă cererilor disperate ale patrioților basarabeni și a trimis o divizie la Chișinău, Divizia XI infanterie condusă de generalul Ernest Broșteanu. Peste 8 zile (pe 13 ianuarie, la orele 17.00), soldații diviziei intrau în oraș, fără să întâmpine rezistență. Dimpotrivă, presa relatează momentele de entuziasm trăite de populația capitalei Basarabiei¹¹. Soldații Brigăzii ruse au părăsit zona fără luptă.

Evenimentul a avut urmări imediate, guvernul bolșevic – invocând și alte motive – a rupt relațiile cu România, a arestat mai mulți oficiali români aflați la Odesa (inclusiv pe generalul Coandă). Atitudinea antiromânească s-a manifestat explicit la sfârșitul anului 1918 când a fost arestat ambasadorul C. Diamandi și a fost confiscat Tezaurul trimis de statul român la Moscova, pentru protecție¹².

Revin asupra unor detalii privind cererea de ajutor militar către Guvernul român care se afla la Iași.

Pe ce forțe se bazau autoritățile Republicii Democratice (mai apoi Independente) Moldovenești? Formal, Pantelimon Erhan¹³ – șeful Executivului (Consiliului General) declara în Sfatul Țării că în Chișinău

existau 60.000 de soldați. În realitate, situația era extrem de fluidă, cu trupe și comandanți improvizați, nesupuși nimănui sau supuși unor comandamente străine de Republică.

Inițial, Erhan și grupul său (40 de „tovarăși”, instruiți la Petrograd, inclusiv Ion Inculeț¹⁴) au venit la Chișinău ca să „aprofundeze revoluția”, nu ca să facă unirea cu România. Ulterior, poziția lui și a tovarășilor lui s-a schimbat, de la etapă la etapă, astfel că la 27 martie 1918, în Sfatul Țării a votat PENTRU unire¹⁵.

În atmosfera și spiritul evenimentelor din spațiul rusesc după revoluția din februarie, apoi după lovitura de stat bolșevică din octombrie 1917, ostașii basarabeni din Armata rusă s-au organizat în comitete ostășești, din inițiativa unor lideri. Au fost mai multe astfel de comitete, între care mai influente au fost: Comitetul ostășesc moldovenesc de pe Frontul românesc (de la Iași, iunie 1917, președinte Scobiola Andrei) și Comitetul ostășesc moldovenesc de la Odesa (aprilie 1917). Se impunea o unire a lor în urma unui Congres. Cele două comitete au trimis o delegație comună la Kerenski (care nu a fost primită de acesta), dar comitetele și-au luat libertatea de a convoca Congresul, cerând delegați (câte 2 soldați și un ofițer) moldoveni din toate unitățile ruse. Alți militari moldoveni, netrimși de nimeni, (Pântea Gherman, Ștefan Holban, Păscăluță și Popa), se prezentaseră cu o zi înainte la Petrograd, unde au fost primiți de

Kerenski. Acesta le-a dat aprobare pentru Congres dar le-a atras atenția să-i izoleze pe cei cu idei separatiste. Așa cum am explicat mai sus, Congrsul a început pe 20 octombrie la Chișinău unde s-a hotărât să se constituie Sfatul Țării (40 de delegați de la Congres au fost trimiși ca deputați în Sfatul Țării).

Cele două comitete inițiale s-au autodizolvat, cu excepția unui Comitet (autointitulat *Central*) al *ostașilor* din Chișinău care a ramas în funcțiune și în colaborare cu FRONTODEL, creînd mari probleme autorităților (rămânând la dispoziția lui Gherman Pântea). Liderii acestui Comitet afirmau: „...noi nu trebuie să ne gândim la unirea cu România, ... trebuie să ne organizăm astfel ca să trăim mai bine decât poporul român,.. Au lansat și un manifest de propagandă cu o siglă ciudată: două steaguri încrucișate cu inscripțiile *România Mare și liberă până la Tisa* și, respectiv *Marea, Libera și Învingătoarea Rusie* (rusește).

Printr-un complex de împrejurări, Pântea Gherman (antiunionist, unul dintre adjuncții șefului de Departament) se impune șef peste Departamentul de război de la Chișinău (în locul ministrului care era bolnav) și-l numește comandantul garnizoanei Chișinău pe soldatul Ilie Cătăraș (pe care-l face colonel), un tovarăș al său. Acesta a făcut 2 companii pentru Capitală: una poloneză și una de voluntari evrei (Arnold Loțvin). Sfatul Țării decisese să se instituie regimente (polcuri) moldovenești, care să servească noile

autorități, dar acestea se formau destul de greu. Practic, la Chișinău existau două centre de putere:

Încă din decembrie 1917 s-a pus problema să se aducă trupe române pentru a menține ordinea și a stăvili anarhia în Republică: în seara de 14 decembrie 1918, Pelivan (de la Externe) și Vl. Cristi (de la Interne) au plecat la Iași să ceară ajutor (unele forțe antiunioniste din Sfatul Țării ceruseră, deja, ajutor Rumcerod-ului de la Odesa¹⁶. Acesta a trimis la Chișinău, cum am explicat, Frontodel¹⁷ pentru a lua puterea de la autoritățile oficiale). La întoarcere, în gara Socola, cei doi demnitari basarabeni au fost arestați de Frontodel, dar au reușit să scape.

Pe 22 decembrie 1917 de la Chișinău s-a cerut scris (inclusiv sub semnătura lui Erhan) autorităților române și aliate de la Iași să se trimită un detașament de voluntari ardeleni (care se forma lângă Kiev din foști prizonieri austro-ungari români ardeleni pregătiți să vină la Iași).

Peste 4 zile, toți directorii generali au trimis o nouă telegramă la Iași prin care cerea imperativ, ajutor militar format din trupe regulate. Frontodel-ul a aflat despre aceste demersuri secrete, l-a interpellat pe Erhan (care era șeful Executivului), dar acesta a negat implicarea, aruncând vina pe directorii generali șefi de departamente și chiar a anunțat în ziar că i-a destituit (8 ianuarie 1918).

Mai mult, el și Ion Inuleț (președintele Sfatului Țării), au trimis o telegramă la Înaltul Comandament

al Frontului român prin care au protestat formal împotriva unei eventuale pătrunderi de trupe românești în Basarabia. Însă, în secret, a plecat la Iași o delegație cu cerere formală pentru ajutor de la aliați și de la Scerbacev (acesta nu mai avea trupe loiale la dispoziție).

Este momentul în care Guvernul român primește acceptul de la aliați și decide să trimită trupe organizate în sprijinul autorităților recunoscute de la Chișinău.

Am explicat mai sus cum a eșuat încercarea de a folosi, în acest scop, detașamentul de voluntari ardeleni venit de la Kiev – chemat de Săcară – un alt adjunct de la Departamentul de război - masacrat de forțele bolșevice ruse supuse Rumcerod-ului.

Devenind publică știrea despre trimiterea de trupe românești în Basarabia, Erhan și Inuleț s-au comportat ca și când ar fi puși în fața faptului împlinit și, pentru a salva aparențele, reacționează de formă și dau ordin să se lupte împotriva „vrășmașului”. Cei doi tocmai primiseră amenințări din cercurile Frontodel că vor fi uciși. Un Tribunal ad-hoc i-a chemat la audieri, însă la apariția colonelului Popa, însoțit de ostași moldoveni din primul polk al Basarabiei, anchetatorii au fugit.

În ciuda amenințărilor, trupele române s-au deplasat spre Chișinău (12 ianuarie 1918); În gara Călărași eșalonul condus de generalul Ernest Broșteanu s-a întâlnit cu două delegații trimise în grabă spre Iași pentru a cere explicații. După discuții cu generalul român, delegațiile au

emis un Apel către populația Chișinăului care avea următorul conținut:

„În dimineața zilei de 12 Ianuarie s-a trimis la Iași o delegație din partea Sfatului Țării, a comitetului țărănesc, a comitetului moldovenesc al marinarilor și soldaților moldoveni.

Delegația a ajuns pînă la Călărași și a stabilit cele ce urmează:

1. Printre oștirea care înaintează se află părți române și ucrainene, atît printre soldați, cît și printre comandanți. Capii oștilor se află la Strășeni.

2. Oștile sunt numeroase și bine înzestrate cu artilerie, mitraliere și aeroplane.

3. Înaintarea oștilor româno-ruse, după spusele comandei, nu are alt țel decît să apere drumurile de fier, ceea ce este de neapărată nevoie pentru ostile ruse, române și ucrainene, ce stau pe front, de asemenea ele voesc să apere depozitele și transporturile cu provizii aflătoare în cuprinsul Basarabiei.

4. Românii nu se vor amesteca în treburile lăuntrice ale Basarabiei; pentru aceasta a dat cheazășie Franța și ceilalți aliați.

5. Oștile românești vor eși din țară pe măsură ce vor fi înlocuite cu oști moldovenești.

6. Intrarea oștilor române în Basarabia a fost hotărîtă de comanda rusă, ucraineană și română, precum și de întovărășiții noștri. Svonurile că ei ar fi fost chemați de cineva nu sunt adevărate. Stavca (marele cartier) de la Iași nu putea să ființeze, fără

drumul de fier, care de două săptămîni era luat de către bolșevici nelăsînd să treacă spre Iași nimic. Aceasta este adevărata pricină a intrării lor.

7. Comanda oștilor, care înaintează, chezuiește viața tuturor locuitorilor, cu condiția ca să nu fie vre-o faptă dușmănoasă împotriva Românilor. Orice faptă dușmănoasă va fi aspru pedepsită.

8. Comanda roagă poporul să fie liniștit și să dea ajutorul său pentru îndepărtarea din oraș a tuturor acelor, care hrănesc gîndul de a duce război cu oștile ce înaintează. Prin aceasta orașul va fi scutit de bombardare.

9. Comanda cere dezarmarea deplină a persoanelor particulare. Orice împușcătură va fi aspru pedepsită.

10. Treaba despre intrarea oștilor în Chișinău a fost hotărîtă desăvîrșit și intrarea se va face în cel mai scurt timp.

11. Comandant al oștirilor este generalul Broșteanu. El se va îndrepta spre nordul din Chișinău cu două strigări, care vor fi răspîndite din aeroplane.

12. Oamenii de prin sate, care au fost întrebați, au spus că Românii nu fac nici un fel de silnicie și că plătesc pentru toate produsele ce li se dau.

Delegații:

- 1) Inculeț, de la Sfatul Țării;
- 2) Budișteanu, de la comitetul țărănesc;
- 3) Suruceanu, de la Comitetul Central;

4) Ciobanu, de la regimentul moldovean;

5) Turcuman, de la marinara¹⁸

În seara de 12 ianuarie s-au adunat la Chișinău reprezentanții unităților moldovenești constituite sau în curs de constituire, care au apreciat că există un conflict între armata română și bolșevicii ruși și au hotărât să nu se implice.

Ion Incuțel l-a întrebat direct pe comandantul Diviziei a 11 infanterie ce intenții și ce ordin are. Generalul român i-a comunicat, în sinteză, misiunea: să apere și să protejeze depozitele de armament, liniile de comunicație și siguranța populației și i-a făcut precizarea că va nimici orice încercare de ripostă din partea celor care s-ar opune la intrarea în Chișinău. Atât Incuțel cât și Erhan (probabil venit între timp), l-au rugat pe general să rămână pe loc 24 de ore (până ziua următoare, la ora 12.00), pentru a informa guvernul și Sfatul Țării¹⁹.

În realitate, cei doi s-au prezentat la Frontodel și au dat detalii despre forța și determinarea efectivelor românești. Ziua următoare, cei doi au întârziat cu o oră la întâlnirea cu generalul român, astfel că acesta și-a văzut de misiune, intrând în Chișinău (de unde forțele Rumcerod-ului plecaseră). În context, Sfatul Țării l-a învinuit pe Erhan de legături ascunse și de concesiuni cu Frontotdel-ul și l-a înlocuit cu Daniel Ciugureanu. La rândul său, generalul Broșteanu emite o proclamație către populația Basarabiei pe care o distribuie cu ajutorul unui aeroplan:

*Proclamația generalului
Broșteanu către populația
Chișinăului²⁰*

Cetățeni ai Chișinăului!

1. Oștile românești, destinate a veni la Chișinău, au intrat în oraș fără a întâmpina nici un fel de împotrivire din partea voastră.

2. Aceasta dovedește, că ați primit și ați ascultat cu înțelepciune și luminat patriotism, strigarea ce am făcut la purtarea voastră frățescă față de noi și la primirea voastră binevoitoare.

3. Sprijinul vostru binevoitor și cinstit a făcut să nu fie nici o neînțelegere nici o încăerare, nici o neplăcere așa că n-a fost nevoie să întrebuițăm arme.

4. Pentru înțelepciunea arătată, sfînd pașnici și liniștiți, pentru încrederea ce ați avut în purtarea frățescă față de noi și pentru nădejdea, ce ați pus în sprijinul nostru, arătîndu-ne dragostea și primindu-ne cu voieșie vă aduc mulțumirile mele călduroase și vă asigur de cea mai deplină dragoste și ajutor pentru viitor.

5. Voi avea nevoie și de aici înainte de sprijinul vostru pentru îndeplinirea sarcinii militare, ce am în această țară și nădăjduiesc, că cu acest sprijin să vă pot ajuta ca să scăpați cit mai curînd de nenorocirile anarhiei, ce împrejurările au făcut să vie asupra țării.

6. Trăind vremuri mari și pentru poporul moldovenesc al Basarabiei, zilele acestea sunt hotărîtoare.

7. Înțelepciunea, cinstea și patriotismul vostru vor hotărî soarta Republicii Moldovenești (Basarabene).

8. Uniți-vă într-un gând curat, pentru mîntuirea patriei voastre!

9. Popoarele liberale din Europa și din lumea întregă, care alcătuiesc astăzi marea și sfînta întovărășire pentru slobozirea popoarelor mici de tirania popoarelor mari și care au scris în programul războiului ce duc, cîștigarea drepturilor de libertate și de unire a tuturor Românilor, salută cu nespusă bucurie primirea ce ați făcut trupelor române, venite în mijlocul vostru.

10. Urmați și mai departe a vă arăta vrednici de aceste zile mari pentru neamul românesc.

11. Lumea întregă are ochii ațintiți asupra voastră.

12. Însărcinarea mea nu este să vă împiedic împlinirea soartei ce v-ați croit, declarându-vă autonomia sau neatárnarea mai bine, ci dimpotrivă, de a mă sili să vă ajut pentru așezarea întocmirii voastre pe temelii solide.

13. Pentru aceasta va fi nevoie să iau anumite măsuri de ordine și siguranță.

14. Toate măsurile de rigoare ce vom lua, vor fi în interesul vostru comun

15. Să ascultați și să urmați cu voie bună măsurile, ce comandamentul meu vă va adresa, căci pornesc din nevoia apărării voastre de anarhie.

16. România fiind țară în totul liberală, măsurile noastre nu sunt și nu vor fi măsuri de asuprire, dimpotrivă ele sunt și vor fi însuflețite de principiile de libertate, de frăție și egalitate, care stăpînesc stăpinirea noastră.

17. Puneți nădejdea în puterea noastră fiind strînși, uniți, liniștiți și cu răbdare.

18. În scurtă vreme veți vedea roadele bune ale înțelepciunii voastre și veți vedea folosul ce veți avea de la sprijinul patriotic, ce veți da să curățim anarhia.

19. Liniștea și siguranța voastră v-o garantez. În schimb vă cer ascultarea

Chișinău, 16 Ianuarie 1918.

Comandantul trupelor române,
General Broșteanu²¹.

Note

¹ Alexandru Oșca, *Istoria contemporană a României*, vol.I, curs universitar, Ed. Siteh, Craiova, 2009, p.7 și urm.

² Cea mai documentată expunere a întâmplărilor din spațiul basarabean

(și din proximitatea lui), rămîne lucrarea lui Ștefan Ciobanu, *Unirea Basarabiei. Studiu și Documente cu privire la mișcarea națională din Basarabia în anii 1917-1918*, publicată de Cartea românească în

- 1929.(republicată la Chișinău, în 1993, la Editura Universitas). O lucrare de referință rămâne și *În vâltoarea Revoluției rusești. Însemnări din Basarabia anului 1917. Însemnări zilnice ale unui ardelean, martor ocular – și mai mult decât atât – al revoluției rusești din anii 1917-1918*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1993.
- ³ ¹ Puterea de la Petrograd a tratat Basarabia diferit în comparație cu celelalte provincii ale fostului Imperiu Țarist, pentru că aici se manifestau puternic atât tendințe separatist cât și contrarevoluționare. Pe acest considerent, au fost trimiși în Basarabia cei mai temuți propagandiști (Smidt și Cristi), iar la 19 mai Kerenski îl trimite la Chișinău pe omul său de încredere, Socolov, primul senator al revoluției, însoțit de Vengherov. Ulterior, a fost nevoie mai mulți propagandiști, fiind trimisă și Breșko-Breșkovskaia, supranumită bunica revoluției rusești.
- ⁴ Scerbacev a fost de accord să se trimită în Basarabia 16 cete mobile de milițieni, recrutați dintre soldații răniți basarabeni (numite cohorte. Exista un Regulament aprobat la Odesa de către generalul Marx. Anton Crihan a devenit conducătorul lor).
- ⁵ Primul Corp al Voluntarilor Români s-a format în decembrie 1916 la Darnița, lângă Kiev, dar acțiunea de recurtare a prizonierilor s-a intensificat după revoluția rusă din februarie 1917. După campania dezastruoasă din 1916, Guverului de la Iași devine mai interesat de organizarea prizonierilor austro-ungari de etnie română în detașamente de voluntar care sa vină la Iași pentru a fi integrați în Armata română.
- ⁶ *Cuvântul moldovenesc*, 6 iunie 1917. Voluntarilor li s-a înmănat un steag tricolor și o icoană a Maicii Domnului pentru a fi puse în biserica din Alba Iulia
- ⁷ În aprilie 1917 la Odesa se constituie Adunarea ofițerilor și soldaților din Odesa, formată din 10.000 de ostași, și care îi avea ca lideri pe căpitanul E. Cateli, Anton Crihan, N.Ciornei, toți din județul Bălți. Ei erau ajutați de Pantelimon Halippa, voluntarul Păscăluță și I.Pelivan. Adunarea a avut un mare răsunet în întreaga Basarabie.
- ⁸ Unele județe în care minoritarii erau la putere au refuzat să recunoască Sfatul țării. Regiunea Acherman, de exemplu, a hotărât, în 16 ianuarie 1918, să adere la Republica Federativă Rusă.
- ⁹ Iată numai câteva titluri de ziare în care apar ample reportaje sau articole de atitudine: *Ardealul*, *Cuvântul moldovenesc*, *Luminatorul*, *Soldatul moldovean*, *Școala moldovenească*. Evenimentul a avut un răsunet deosebit și dincolo de spațiul basarabean, fiind comentat în reviste precum *Viitorul țării*, Iași, *România Mare*, Kiev, *Opinia*, Iași, *Libertatea*, Cleveland, *Depeșa*, Odesa etc. Apud Marius Diaconescu, Andrei Florin Sora, *Ziarele românești despre unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei, vol. I*, București, 2018, Ed. Ars Historica, *passim*.
- ¹⁰ Jița Rotaru, „27 Martie 1918, Unirea Basarabiei cu Țara, prima verigă în înfăptuirea României Mari” (2), în *Art-Emis* din 28 Februarie 2018. Rumcerodul" și Comitetul muncitorilor și soldaților din Chișinău – cu multe elemente radicale ruse – erau împotriva Sfatului Țării. La 27 noiembrie 1917 se formează un

Comitet al țăranilor, alcătuit din 16 ruși, 4 ucraineni, 2 evrei, un bulgar și un român (Cătărău), iar Romcerodul desființează cohortele și regimentele moldovenești și creează un "stat major" al armatelor ruse din raionul Basarabiei. La Chișinău, separat de Consiliul Directorilor, funcționau mai multe comitete bolșevice iar la jumătatea lunii ianuarie 1918 erau două autorități: Sfatul Țării și Rumcerodul. Acesta din urmă dă o dispoziție la 1 ianuarie prin care anunță că Frontotdelul a luat putere și comanda tuturor unităților armatei, precum și controlul asupra poștei, telegrafului și gării. A oprit transportul proviziilor spre front și pregătea dizolvarea Sfatului Țării. Pe acest fond au fost arestați voluntarii ardeleni chemați în ajutor de patrioții români.

¹¹ Marius Diaconescu, Andrei Florin Sora, *Ziarele românești despre unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei, vol. I*, București, 2018, Ed. Ars Historica, *passim*.

¹² Bolșevicii aveau un plan concret care viza extinderea revoluției și în România, prin detronarea regelui Ferdinand încă în decembrie 1918. Planul a eșuat după intervenția armatei române, care a dezarmat soldații ruși implicați și a arestat ofițerii Regimentului 194 Troitko-Serghievici din cadrul Armatei a 4-a ruse. Purerea bolșevică de la Petrograd a dat României un ultimatum de 24 de ore, cerând eliberarea ofițerilor și pedepsirea responsabililor români. În absența răspunsului, la 31 decembrie 1917, ora 9 p.m., Consiliul Comisarilor l-a reținut pe ambasadorul C. Diamandi și câțiva membrii ai ambasadei (au fost escortați la fortareața Petru și

Pavel). După protestul corpului diplomatic, Lenin a fost nevoit să-i elibereze pe diplomații români (2 ianuarie 1918, ora 3 p.m).

¹³ Pantelimon Erhan, a fost președinte al Sovietului gubernial al deputaților țărani.

¹⁴ Ion Inculeț, „O revoluție trăită”, în *Generația Unirii*, 1989. Cei 40 de tovarăși ai lui Erhan trimiși în localități basarabene au fost arestați de localnici. Inculeț amintea mai târziu că Petrogradul a trimis, în martie 1917, 80 de agitatori, câte 8 pentru fiecare județ, care să fie trimiși în Basarabia pentru a propovădui ideile revoluției.

¹⁵ Pe larg, Revista *Patrimoniul*, apărută la Chișinău, în special numerele 1/1992 și, respectiv 4/1991 în care regăsim un dicționar al personalităților Unirii Basarabiei cu România (realizat de Alexandru Chiriac), precum și detalii interesante despre primele ședințe ale Sfatului Țării.

¹⁶ RUMCEROD, Comitetul Executiv Central al Sovietelor Frontului Român, Flotei Mării Negre și regiunii Odessa, organ bolșevic revoluționar care s-a instalat provizoriu în sudul Ucrainei. A avut competențe asupra teritoriului guberniilor Basarabia, Herson și Taurida, în contextul destrămării Imperiului Rus și a Războiului Civil Rus. A funcționat din mai 1917 până în mai 1918.

¹⁷ *Frontodel*, era constituit din elementele corupte, fugite de pe front, unii dintre ei foști deținuți. Frontodelul se considera puterea legitimă în Basarabia ca provincie a Rusiei, reprezentant al guvernului bolșevic. El nega orice drept guvernului Sfatului Țării.

- ¹⁸ Vasile Ilinca, *BASARABIA 1918*, în <https://sites.google.com/site/vasileilica1918/basarabia-1917-1918>. Autorul publică un material interesant despre evenimentele din 1917 și 1918 din Basarabia. Materialul este însoțit de 9 anexe, care cuprind documente oficiale și articole din presa basarabeană a timpului.
- ¹⁹ Studiul meu nu tratează problematica generală a intervenției efectivelor române în Basarabia, un subiect, în general, cunoscut : au fost folosite patru divizii - Divizia 11 infanterie a trecut Prutul pe la Ungheni, Divizia 1 Cavalerie trecuse Prutul la 8/21 ianuarie 1918, pe la Țuțora, și s-a îndreptat spre Bălți-Soroca, Divizia 2 Cavalerie a trecut în Basarabia pe la Leova, în direcția Tighina/Bender, la 11/23 ianuarie 1918, Divizia 13 infanterie a traversat Prutul la sud, spre Cahul, înaintând de-a lungul Dunării/brațul Chilia, ținta fiind Cetatea Albă . Ulterior, au format Corpul VI Armata.
- ²⁰ Textul Proclamației a fost publicat și în ziarul «Ardealul», Nr. 6, din 18 Ianuarie 1918. Apud: <https://sites.google.com/site/vasileilica1918/basarabia-1917-1918>.
- ²¹ Proclamația se fundamenta pe *Instrucțiunile cu privire la linia de purtare a trupelor detașate în Basarabia* care s-au definitivat două zile mai târziu, în ca, între altele, se preciza: „ ... 3, a) trupele române vor avea față de populația basarabeană, fără distincție de naționalitate, o atitudine frățească și demnă; b) nu este îngăduit ... a se atinge, câtuși de puțin, de persoana și avutul locuitorilor.....g) cumpărăturile de tot felul, trebuitoare hranei trupelor ... se vor face prin bună învoială și fără nici o presiune. Prețul se va stabili fără tocmeală, plata se va face pe dată și numai în monedă rusească„. Vezi: Xxx, *Istoria Statului Major General român. Documente, 1859-1947*, Ed. Mil., 1994, București, p. 182.

Bibliografie

- CIOBANU, Ștefan, *Unirea Basarabiei. Studiu și Documente cu privire la mișcarea națională din Basarabia în anii 1917-1918*, Cartea românească, București, 1929.
- DIACONESCU, Marius, Sora, Andrei Florin, *Ziarele românești despre unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei, vol. I*, Editura Ars Historica, București, 2018.
- OȘCA, Alexandru, *Istoria contemporană a României*, vol.I, curs universitar, Ed. Siteh, Craiova, 2009.
- XXX, *Istoria Statului Major General român. Documente, 1859-1947*, Editura Militară, București , 1994.

Articole:

- ROTARU, Jipa „27 Martie 1918, Unirea Basarabiei cu Țara, prima verigă în înfăptuirea României Mari” (2), în *Art-Emis* din 28 Februarie 2018.

Ziare, reviste:

- Cuvântul moldovenesc*, 6 iunie 1917.
- Inculeț, Ion, „O revoluție trăită”, în *Generația Unirii*, 1989.

Resurse online:

- Ardealul*, Nr. 6, din 18 Ianuarie 1918, în <https://sites.google.com/site/vasileilica1918/basarabia-1917-1918>.

POLIS

ILINCA, Vasile, *BASARABIA 1918*, în
<https://sites.google.com/site/vasileilic>

a1918/basarabia-1917-1918.